

Rapport 2010:18

Kv. Månen 4, Åhus

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2010:18

Kv. Månen 4, Åhus

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk

Fornlämningsnr: 23
Kv. Månen 4, Åhus socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:18

Omslag: Schaktning för grundläggning av nytt garage. Foto åt nordost, Tony Björk.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Topografi och historik	7
Tidigare undersökningar	7
Förundersökningens syfte	9
Resultat	9
Referenser	11
Administrativa uppgifter	12

Fig. 1. Skånekarta med Kristianstad kommun och Åhus markerade.

Fig. 2. Läget för Kv Månen 4 inom Åhus medeltida stadsområde markerat med svart punkt.

Sammanfattning

Inför tillbyggnad av befintligt bostadshus samt nybyggnad av garage, gjordes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning i samband med grävningen för dessa.

Vid förundersökningen grävdes två schakt med en sammanlagd yta av ca 80 m². Det ena schaktet grävdes till 1,2 m djup och här konstaterades en lagerföljd bestående av ett matjordslager, ett flygsandslager, ett fossilt matjordslager och därunder steril, gul sand. Förutom helt modernt material, som spik, lättbetongsten, betongplattor m.m., påträffades det en bit yngre rödgods-keramik, ett par djurben och tegelfragment i matjordslagret.

Inledning

Inför tillbyggnad av befintligt bostadshus samt nybyggnad av garage, gjordes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning i samband med grävningen för dessa. Arbetet utfördes i enlighet med Länsstyrelsen i Skåne läns beslut 432-10490-10. Beställare var Mats Nilsson, Åhus.

Topografi och historik

Åhus ligger på Kristianstadslätten strax innanför Helgeåns ursprungliga utlopp i Östersjön. Den medeltida staden låg vid åns nordvästra sida, och dess ursprungliga namn "Aos" betyder "åmykning".

I utkanten av staden finns lämningarna efter den s.k. "Biskopsborgen" Aoshus, vilken liksom Mariakyrkan inne i centrala Åhus, dateras till mitten av 1100-talet (fig. 2). Enligt skrifter från 1300-talet övergår staden från kungamakten till kyrkan år 1149. Urbaniseringskriterier finns dock inte förrän vid 1200-talets mitt, med medeltida gatunät, institutioner som dominikanerkloster och spetälskehospital. Staden Åhus betydelse skall ses som handelsort och som stödjepunkt för kyrkans intressen i området.

Under 1500-talet utsätts Åhus för en rad krigshändelser och staden förlorar sina stadsrättigheter år 1617 till förmån för den nyanlagda staden Kristianstad. Under 1600-talet t.o.m.1880-talet finns bebyggelsen inom gränserna för det medeltida stadsområdet (Rosenberg 1984).

Tidigare undersökningar

Det har gjorts ett fåtal arkeologiska iakttagelser i kvarteret och de kringliggande gatorna. I Skrågatan – Rundelsgatan gjordes enkla lageriakttagelser i slutet av 1970-talet. Här konstaterades att det var mellan 0,45 – 0,75 m från vägbanan ned till steril sand (Rosenberg 1984 s. 41).

I kv. Månen 8 gjordes en förundersökning år 1993 inför byggande av ett garage. I ett provschakt konstaterades en lagerföjd bestående av matjord, påförd sand, fossil matjord, tunt kulturlager och en större nedgrävning. Fyndmaterialet bestod endast av djurben. Total lagertjocklek från markytan ned till steril mark ligger mellan 0,8 –0,9 m (Björk 1995).

I kv. Månen 7 gjordes en förundersökning år 1999 i form av en schaktningsövervakning i samband med byggande på fastigheten. Dessvärre hade schaktet redan grävts när antikvarisk personal tillkallades. Dokumentationen inskränktes därför till upp-

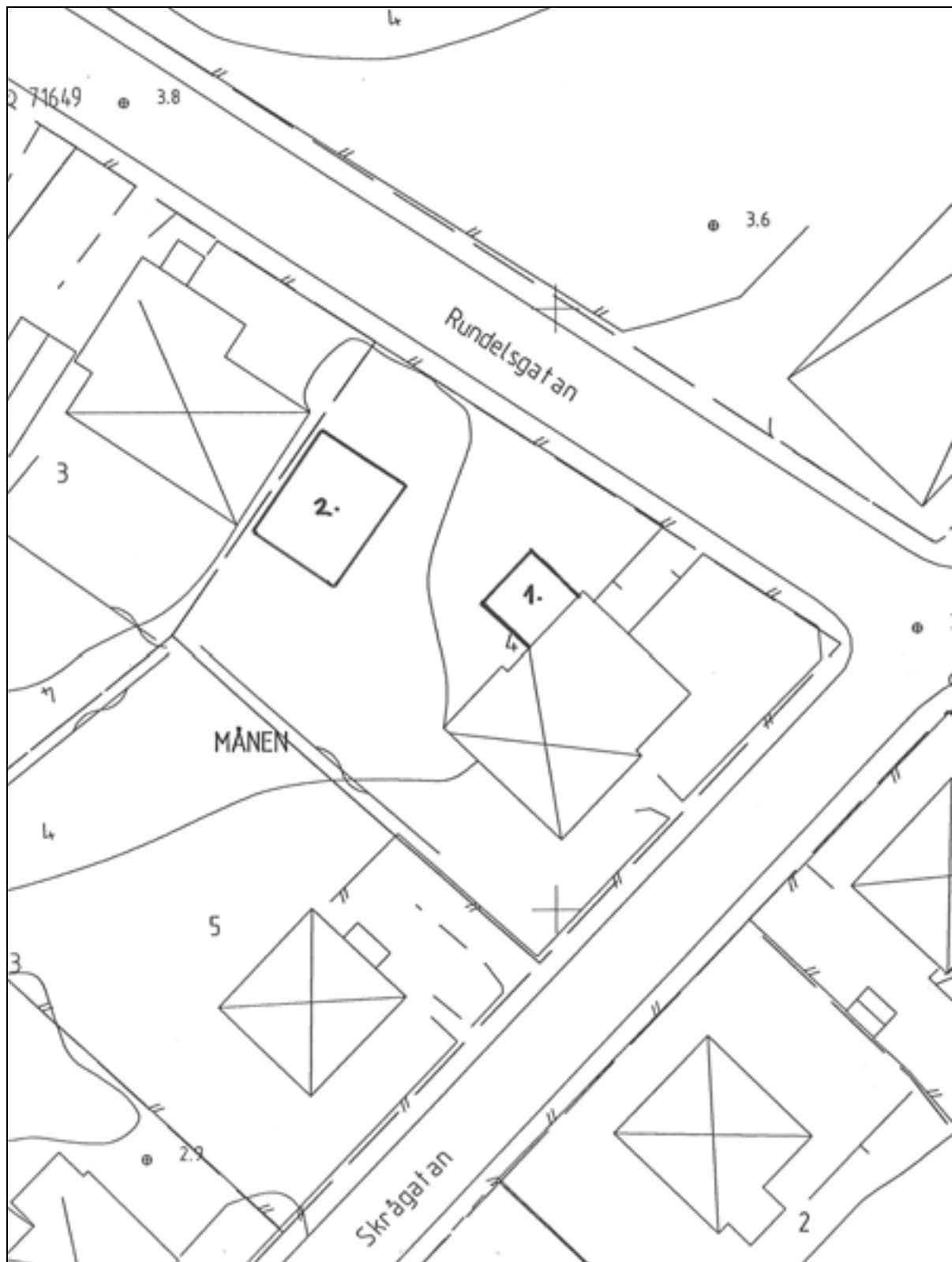

Fig. 3. Plan med de aktuella schakten inom kv Månen 4. Skala 1:400.

rensning av ett par sektioner. I dessa konstaterades matjord och fossil markhorisont. Den totala lagertjockleken från markyta till steril mark ligger kring 0,7 m (Wilhelmson 2008).

Fig. 4. Schakt 1 fotograferat åt väster. Se detalj av sektion i nordvästra hörnet i fig. 5.

Förundersökningens syfte

I Länsstyrelsens beslut angavs att schaktningsarbetet skulle följas av arkeolog (förundersökning i form av schaktningsövervakning). Vidare slogs det fast att markarbetena, där så var möjligt skulle justeras så att minsta möjliga skada uppstår på lämningar, och att det skulle göras arkeologiska iakttagelser och dokumentation vid behov.

Resultat

Vid förundersökningen grävdes ett schakt för tillbyggnaden om ca 5 x 5 m till 1,2 m djup (schakt 1, fig. 3 och 4). Här konstaterades en lagerföljd bestående av ett matjordslager om ca 0,40 m, ett flygsandslager om ca 0,20 m, ett fossilt matjordslager om ca 0,1 m och därunder steril, gul sand (fig. 5). Förutom helt modernt material, som spik, lättbetongsten, betongplattor m.m., påträffades det en bit yngre rödgerskeramik, ett par djurben och tegelfragment i matjordslagret. Fynden tillvaratogs ej.

Schaktet för garaget var ca 6,5 x 8,5 m stort och grävdes till 0,2 - 0,4 m djup, vilket motsvarade matjordsdjupet (schakt 2, fig. 3 och omslagsbilden). Därunder kom något humusinblandad gul sand, som sannolikt motsvarar flygsandslagret i schakt 1.

Den aktuella förundersökningen och tidigare dokumentationsinsatser i kvarteret Månen visar tydligt att området är beläget i utkanten av det medeltida stadsområde. Det är få och små ingrepp som dokumenterats i kvarteret, men mot bakgrund av de iakttagelser som gjorts dras slutsatsen att det saknas mer omfatt-

tande lagerbildningar och att det endast finns spridda nedgrävningar i området. Det bedöms som värdefullt att framtida mark-ingrepp står under arkeologisk bevakning för att få en bättre bild av lämningarna, framförallt i kvarterets västra del.

Fig. 5. Lagerföljden i schakt 1. Jämför med fig. 4.

Referenser

- Björk, T. 1995. *Arkeologisk förundersökning 1993, Fornl. 23, Kv Månen 8, Åhus, Skåne*. Kristianstads länsmuseum rapport 1995:2.
- Rosenberg, B. 1984. Åhus. *Medeltidsstaden 52*. Göteborg.
- Wilhelmson, H. 2008. *Kv Månen 7. Arkeologisk förundersökning 1999, RAÄ 23, Åhus, Kristianstad*. Regionmuseet Kristianstad arkivrapport 42/2008.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB projnr:	100067
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-10490-10
Datum för beslut:	2010-07-23
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus
Fastighet:	Kv. Månen 4
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 0b
Koordinatsystem:	2,5 gon V
X koordinat:	6200756
Y koordinat:	1405813
Höjdsystem:	RH70
M ö.h.	4
Fältarbetstid:	2010-09-07
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	4
Antal maskintimmar :	4
Exploateringsyta:	80 m ²
Undersökt yta:	80 m ²
Platschef:	Tony Björk
Uppdragsgivare:	Mats Nilsson
Tidigare undersökningar:	Rosenberg 1984, Björk 1995, Wilhelmson 2008
Fynd:	Fynden ej tillvaratagna
Dokumentationsmaterial:	1 planritning skala 1:400, 1 sektionsritning skala 1:20, digitala foton. Förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv.
Kostnader:	9000 kr, exkl. moms

Sydsvensk Arkeologi AB Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Baggers plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö, Malmö, FU 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk
14. Härlöv 50:53, Kristianstad, FU 2010, Tony Björk
15. Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009–2010, Uppåkra sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
16. Yngsjö S:25, Åhus sn, FU 2010, Jan Kockum
17. Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU 2010, Tony Björk
18. Kv. Månen 4, Åhus, FU 2010, Tony Björk

